

Arud 1595 – 1665

Biskopen på besøk

24. juli 1595 kom biskop Jens Nilsen til Saude fra Heddal på sin reise i Telemark. (1) Han ble fortalt at kona på Arud hadde blitt slått i hjel av lynet om ettermiddagen 27. mai samme år. Reisefølget til biskopen dro opp til gården og fikk høre den dramatiske historien.

Hun het Svanaug var gift med Knut Jensen som kom fra øya Mors i Limfjorden på Jylland i Danmark. Knut hadde giftet seg til gården. Knut og Svanaug hadde 1 sønn og 6 døtre. 1 datter, 7-8 år gammel, var med mora i stua når lynet slo ned, men ble ikke fysisk skadd. Sønnen og 3 døtre hadde hun gjemt på stabburet før uværet kom. De 2 eldste døtrene var ikke hjemme, de var da på setra. Det begynte å brenne i stua.

Knut var nede ved båten når lynet slo ned. Han fikk beskjed om hva som skjedde og da han kom hjem fant han kona død på benken i stua. Han bar henne ut. Håret til Svanaug var svidd. Deretter dro biskopen og følget hans videre til Kleiverud og Klevar.

Ingen av barna ble navngitt i biskopens reiseskildring. Men det kan vel antas at barneflokket var i alderen 3 – 20 år, og at døtrene på setra var gamle nok til å være på setra 15 – 20 år? Og at de 5 andre barna var 3 – 15 år? Dvs født 1575 – 1592. Kanskje var Svanaug og Knut født omkring 1550?

Skattelistene

Arud var skyldsatt (skattegrunnlag) til 4 tn korn. (3)

I 1615 var 1 tn 1 mele (7 meler) korn i bonde-eie, Knut Arud. 2 tønner var eid av Gjemsø kloster og 5 meler av kirken.

Eier:	Landskyld:
Knut Arud	7 m
Heddal kirke	2 m
Saude kirke	2 m
Saude prestebol	1 m
Gjemsø kloster	2 tn
Sum	4 tn

I skattelistene 1603 – 1635 var Knut Arud med i skatteklassen «Leilending». (4) Trolig eide han fortsatt 7 m i Arud i hele perioden, men dette han tidvis ha vært pantsatt.

Det var Anders Arud som overtok plassen til Knut 1637 – 1648. Det er flere eksempler på personer som er med i skattelistene etter sin død. Trolig fordi skriverne av skattelistene kopierte forrige års skattematte uten å ha fått verifisert at alle på listen fortsatt var i live. Trolig døde Anders Arud i 1644. Anders er oppført med ¼ tønne i Arud og 4 meler i Uleberg. Etter hans død er det Anders siner arvinger som oppføres med 4 meler i Uleberg (1647 – 1659). Det kan tyde på at Anders hadde Uleberg parten i arv. Kanskje var han sønnen til Torgeir Roe som eide 4 meler i Roe i 1624 som sin odel.

I Koppskatt-listen 1645 nevnes Ole Arud som bruker av Arud. Han var da enkemann og bodde på gården med sin mor Ambjørg Arud og hennes 2 døtre Svanaug og Magnhild (i den rekkefølgen). (5)

I Kontribusjonsskatten 1647 – 1650 var det enka Ambjørg Arud som står som bruker. (6) I disse årene og til 1664 ser bondegodset i Arud ut til å være pantsatt hos Skiensborgere.

I skattelister/manntall 1651 – 1674 var det Lars Torbjørnsen Arud som var bruker. (7) I 1665 ble han kalt oppsitter 50 år gammel. I Jordeboka 1674 er Lars Arud oppført med $\frac{3}{4}$ tønne minus 1 mele i Arud. På 1650-tallet omtales Lars som «gandske forarmit»

Kirkebøkene (etter 1649)

Lars Torbjørnsen og «hans festekvinne» giftet seg 6. januar 1649. Kona til Lars er ikke navngitt i kirkeboka, verken ved vigselen eller ved senere barnedåper. De fikk barna Anders 1653 og Ambjørg 1655. Det var nok Magnhilds eldre søster Svanaug, som giftet seg med Lars og som «fikk» Arud.

Ambjørg Arud ble gravlagt 17. april 1651

Magnhild Andersdtr giftet seg 14. november 1652 med Trond Halvorsen Nes

Hun giftet seg igjen 10. desember 1654 med Arne Mikkelsen Østgarden, og døde i 1704.

Magnhild og Arne fikk flere barn, blant andre Anders i 1661 og datteren Ambjørg i 1665

Oppsummering

A Knut Jensen (ca 1550 – 1635) gift med Svanaug Arud (ca 1550 – 27. mai 1595)

1 - ikke navngitt sønn f ca 1590

2 - Ambjørg Knutsdtr Arud f ca 1585

3 til 7 - 5 ikke navngitte døtre f ca 1575 – 1592

B Ambjørg Knutsdtr Arud (ca 1585 – 1651) gift med Anders (Torgersen Roe?) ca 1580 – ca 1644

1 Ole Andersen Arud (ca 1620 – ca 1646) enkemann 1645, uten arvinger?

2 Svanaug Andersdtr Arud (ca 1620 - ?) gift 1649 med Lars Torbjørnsen (ca 1615 – 1690)

Oppkalt etter sin mormor

3 Magnhild Andersdtr Arud (ca 1625 - 1704) gift 1652 med Trond Halvorsen Nes og 1654 med Arne Mikkelsen Østgarden

- (1) «Biskop Jens Nilssøns visitatsbøger og reiseoptegnelser 1574-1597» 1981, Yngvar Nielsen, side 401
<https://www.nb.no/items/3632251d790fb2d4a45356ee5a7be8cc?page=611>
- (2) Alexander Rabe von Pappenheims Jordebok.
https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2010102108006?page=101
- (3) 1 tønne korn = 6 meler
- (4) Skattelistingene i denne perioden (dvs Landskatten) inneholder flere skatteklasser. «Odel» inneholder personer med skattegrunnlag/landskyld fra 4 tønner og oppover. «Leilending» eide også hele eller deler i gårder, men i sum mindre enn 4 tønner. Landskylda pr person/gård er kun inkludert i «Odel» klassen. En person i Odel-klassen trenger ikke ha odels-retten til gårdene som er med på listen. Andelene kan være kjøp, arvet tilhøre ektefellen eller også være pantegods (dvs gods som personen er pantehaver til). Disse skattelistingene inneholder også kategorien «Ødegårder», dvs gårder som hadde ligget øde lenge og som fortsatt hadde lav landskyld.
1603: <https://www.digitalarkivet.no/rk20080715610732>
1635: <https://www.digitalarkivet.no/rk20080806640178>
- (5) Koppskatt 1645 <https://www.digitalarkivet.no/rk20080807640818>
- (6) Kontribusjonsskatt 1650 <https://www.digitalarkivet.no/rk20080808610170>
- (7) Prestens manntall 1665 <https://www.digitalarkivet.no/ft10051005123109>